

PÅ SMÅ BEN

Et partnerskabsprojekt mellem daginstitutioner og kulturinstitutioner

ARKEN

“Det har været fantastisk at opleve, hvor meget børnene er gået op i projektet, og hvor godt de husker en fortælling, når man “levendegør” nogle af figurerne og trækker dem ind i kunsten. Vi havde valgt meget forskellige børn, men alle viste tegn på læring ved deltagelse, glæde og genkendelse. Vi oplever, at de børn, der nu er blevet store, har en grundviden og er trygge ved ARKEN og biblioteket. De har fået begyndende kulturel dannelse.”

Firkløveren, Ishøj

“Det har været en væsentlig læring på museet at udvikle nye metodiske tilgange til formidlingen af museets udstillinger med fokus på genstande, sansning og bevægelse. Indholdsmæssigt flyttes fokus fra det kunstfaglige til livserfaring. Kunstværket bliver anledningen til at tale om nogle væsentlige ting, mere end, at vi når til en egentlig forståelse af værkets udsagn. På samme måde har det været meget lærerigt at sætte fokus på forholdet mellem “villet læring” og “faktisk læring”, dvs. mellem det, formidleren har planlagt, og det som sker spontant i mødet mellem børn, kunst og formidler.”

Heerup Museum

Indhold

3 Forord

6 Når en ny fortælling sætter dagsordenen

14 Fortællingens potentialer

16 Med kroppen først

24 Potentialer ved en krops- og sanseorienteret tilgang

26 Institutionskultur møder som et konstruktivt benspænd

Forord

Denne publikation henvender sig til dig, der arbejder med kulturformidling og børn i daginstitutioner. Med materialet håber vi at inspirere til indgåelse af nye partnerskaber, der kan skabe meningsfulde og lærerige kulturmøder for børnehavebørn i alderen 3-5 år.

Publikationen formidler indsigter fra projektet *På små ben i billedrum*, et toårigt partnerskabsprojekt mellem ARKEN Museum for Moderne Kunst, Heerup Museum, Ishøj og Rødovre Biblioteker samt daginstitutionerne Regnbuen, Firkløveren, Valhøj, Rønneholm og Skanderup i henholdsvis Ishøj og Rødovre. Projektet er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen.

På små ben i billedrum udspringer af tidligere erfaringer hos de deltagende projektpartnere. I Ishøj har museum, bibliotek og daginstitutioner i en årrække med godt udbytte samarbejdet om forløb med børn, hvor forberedende workshops med pædagogerne er med til at sikre relevans og sammenhæng til daginstitutionernes hverdag. Formålet med *På små ben i billedrum* var at undersøge, hvad vi kan få ud af at arbejde endnu tættere sammen i længerevarende partnerskaber. Vi inviterede kolleger fra Rødovre Kommune med i projektet for at kunne spejle erfaringer på tværs af kommunegrænser.

Et gennemgående emne i projektet er mødet mellem forskellige institutionskulturer og de udfordringer såvel som innovationsmuligheder, der opstår i partnerskabet: Hvad stiller man op med en gruppe af ti små pilfingre på et kunstmuseum, hvor kunsten nok må ses, men ikke røres? Og skal man ikke helst

være musestillende på et bibliotek? Ved at imødekomme udfordringer, som for eksempel usikkerhed over for en bestemt antagelse om adfærd, opstår muligheden for innovation af læringsmetoder og platforme for partnerskab.

Vi zoomer ind på nogle af projektets vigtigste indsigter i to afsnit, der undersøger hver sit tema. I afsnittet *Når en ny fortælling sætter dagsordenen* dykker vi ned i fortællingens potentialer og ser på, hvad der sker, når en historie fra en billedbog bruges som ramme for børns kulturmøder. Afsnittet *Med kroppen først* handler om formidlingsformer, der sætter krop og sansning i højsædet. De to afsnit indeholder en præsentation af de spørgsmål, der har optaget os, praksiseksempler fra forløb med børnehavebørn samt overvejelser over de læreprocesser, vi har set udfolde sig i projektet. Publikationen afsluttes med afsnittet *Partnerskab som et konstruktivt bånd*, der formidler projektets samarbejdsstruktur på tværs af institutioner.

Vi ønsker med publikationen at dele vores erfaringer og bud på etablering og udvikling af partnerskaber mellem daginstitutioner og kulturinstitutioner. Kulturinstitutionerne udgør særlige læringsrum i kraft af kulturgenstandes sanselighed og historie samt den viden og faglighed, der knytter sig til dem. Mødet med kunst og kultur rummer væsentlige erkendelsespotentialer, der kan sætte perspektiv på vores liv. Det gælder for alle aldre. Det er vores erfaring, at partnerskaber indeholder en operationaliserbar mulighed for at inkludere og imødekomme de mindstes lærings- og oplevelsesunivers på kulturinstitutionerne.

Når en ny fortælling sætter dagsordenen

Hvad skal vi være sammen om? Hvad skal vi lege? Hvis vi leger, at vi er ugler, er museet så en skov og biblioteket et moseområde? Til daglig går vi måske rundt med en rutinepræget opfattelse af, at museer, biblioteker og børnehaver er nogenlunde faste størrelser. Måske sætter en sådan opfattelse i høj grad overskrifter for, hvad vi foretager os inden for institutionernes rammer – også med en gruppe børnehaverbørn? Det er en slags fortælling, vi har lavet, som vi kalder virkeligheden. Men når vi låner nye fortællinger, og giver os selv og vores huse dem på som overfrakker, sker der ting og sager.

Uglemor er væk

Når forskellige institutioner indgår partnerskab, mødes forskellige værdisæt og forståelser, og det kan potentielt medføre 'forstyrrelser'. Forstyrrelser, der har en værdi i det øjeblik, de anvendes som et konstruktivt benspænd. I løbet af projektet *På små ben i billedrum* beslutter vi os for, at bibliotekarernes yndlingsbilledbog skal bestemme hvilken leg, vi skal lege. For museumsunderviserne betyder det, at de må give slip på den måde, de plejer at rammesætte deres formidling på. Det viser sig at være sjovt! Fortællingens karakterer og tema tager styringen over "det, vi plejer".

En yndlingsbilledbog i projektet hedder *Lidt væk*. Den handler om en ugleunge, der er faldet ud af sin rede og forvilder sig ud i skoven, mens den leder efter sin mor. Den får en masse venner undervejs, før den til sidst finder hende. Uglemor inviterer alle nye venner på småkager og hygge i uglereden – men på allersidste side ser læseren den lille ugleunge blive døsig af al ståhejen og ubemærket dejse ud af reden igen. Historien kan begynde forfra. At blive væk, at lede, at være nysgerrig, at møde nye venner, at finde dét, man leder efter, er grundlæggende erfaringer og handlingsmønstre, som giver uanede variations- og gentagelsesmuligheder i en leg.

Uglehistorien bliver katalysator for et forløb over adskillige dage. Ugleungen falder helt ud af bogen, og dens historie foregår nu både på biblioteket, på kunstmuseet og i daginstitutionens ude- og indeområder. Hvert sted søger vi efter uglemor i de nye omgivelser med hjælp fra forskellige spor, hun har efterladt sig. Til sidst finder vi hende. Forløbet er et slags storyline-forløb, hvor både aktører, rum og kunstværker indtager nye roller, mens forløbet foregår: Børn og voksne bliver til ugler;

museet, biblioteket og børnehaven bliver til uglebiotoper; skulpturer bliver til venner, der hjælper; malerier bliver til drømmelandskaber; biblioteksreoler til labyrintiske gemmesteder. Der er i princippet ingen grænser for, hvilken drejning historien kan tage. Kulturinstitutionernes særlige rum og genstande omdannes til kulisser og statister i fortællingens univers, midlertidigt frisat fra de betydninger, vi sædvanligvis tilskriver dem.

Det bliver en stor øjenåbner i projektet, at fortællingen således sætter fri. Billedbogens enkle fortælleramme skaber rum for improvisation og mulighed for at inkludere alle kulturinstitutionens rum og genstande på nye måder. Det bliver muligt at følge børnenes umiddelbare lyst og nysgerrighed. Med fortællingen som dynamo bliver de medfortællere og medudviklere af det, vi foretager os sammen. På den måde bliver formidlerens røde tråd til noget, der sker, mens vi er midt i det – et kollektivt, udvidet fortællerum i konstant tilblivelse. Nogle gange sker der flere ting i rummet på samme tid – historien deler sig som et floddelta – andre gange løber den sammen til en unison fortælling igen.

Det udvidede fortællerum

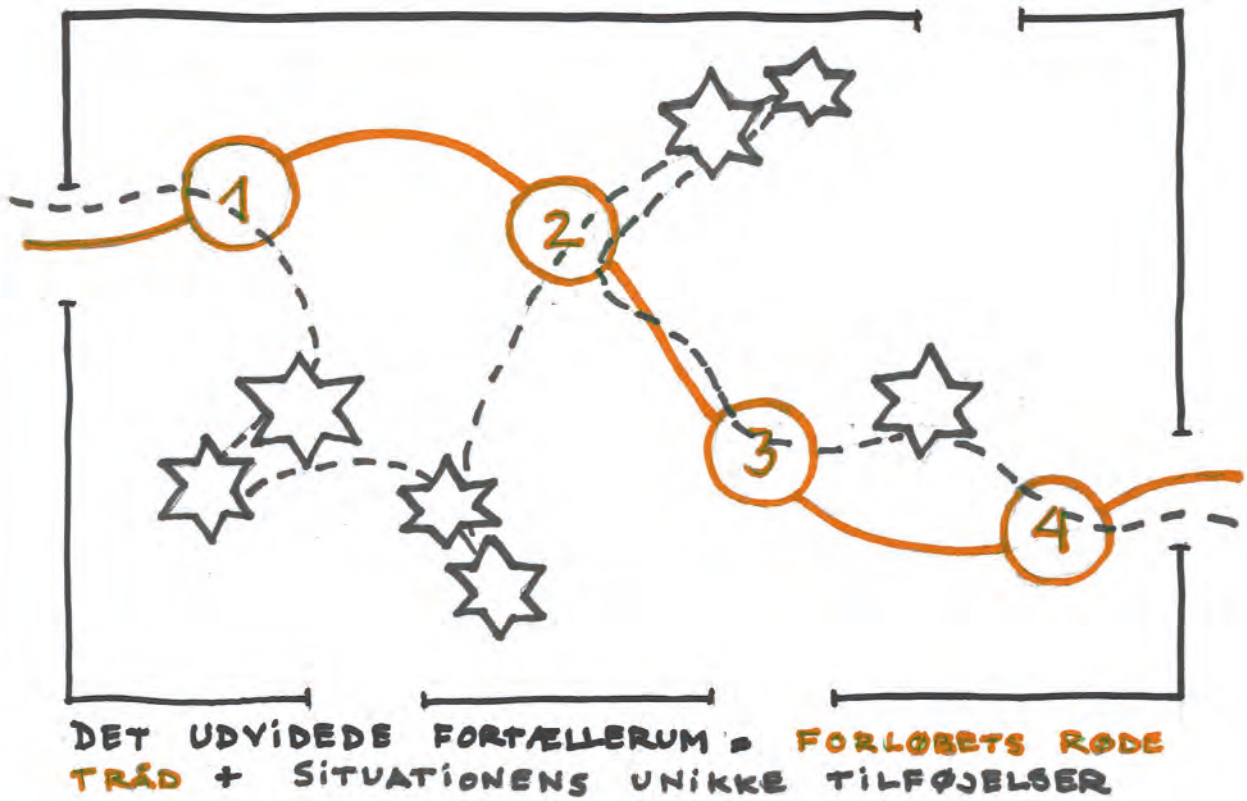
Undervejs i projektet udvikler vi en model, der kan rumme spændingsfeltet mellem formidlernes røde tråd (tegnet som en rød linje, der er endimensionel) og alle deltagernes improvisationer, der udvider fortællingen og er unikke i situationen (tegnet som afstikkere fra den røde tråd, der breder rummet ud i to dimensioner og gør det flerstemmigt). Modellen bruger vi som et redskab, der kan udfyldes med data fra et konkret forløb og anvendes til refleksion over praksis.

I det følgende giver vi fire eksempler på det

udvidede fortællerum, fortalt gennem kommenterede observationsnotater fra et besøg på ARKEN i løbet af ugleforløbet.

Eksempel 1: Nye karakterer dukker op – den hjælpsomme skeletmave

"I vores søgen efter uglemor på ARKEN passerer vi en skulptur, som fanger Suat på 5 års interesse. Han synes, at den ser underlig ud og kan ikke helt finde ud af, hvad meningen er. Men så udbryder han: Det er et skelet! Dawid på 4 år tager tråden op og bekræfter: Jeg ved det, jeg ved det! Det er en skeletmave! Vi stopper op

foranlediget af drengenes reaktioner, og ARKENs underviser spørger, om skeletmaven mon kan hjælpe os med at finde uglemor. Dawid identificerer sig hurtigt med den nye karakter i historien og bekræfter i dens sted: Ja! Den peger den der vej. Vi fortsætter i den retning, Dawid peger.”

“Skeletmaven” var ikke en del af underviserens røde tråd, men børnenes interesse og fantasi inviterede den med ind i “det udvidede fortællerum”, hvor den blev til en hjælper i fortællingen. Andre af museets værker blev på samme

måde til væsener, som de små ugle nysgerrigt mødte på deres vej og inddrog i fortællingen: Damien Hirsts oversavede ko viste sig at trænge til at blive vasket, og en lidt makaber skulptur af Marc Quinn forvandlede sig til en chokolademand. Verden blev mangfoldig på uforudsigelige måder.

Eksempel 2: En gammel historie blander sig – gulerodssælgerens genkomst

“Et andet sted stopper vi op ved en ødelagt trappe – et værk af Michael Elmgreen og Ingar Dragset. Vi har fundet et spor (en fjer) fra

uglemor tæt ved værket. ARKENs underviser spørger børnene, om de tror, det er uglemormor, som har ødelagt trappen. Mange nikker bekræftende, men Amir ryster på hovedet: Jeg ved godt, hvem der har ødelagt trappen. Det er gulerodssælgeren."

Kommentaren giver ikke umiddelbart mening i en fortælling, som handler om ugler, men det gør den for Amir. Børnegruppen har nemlig også deltaget i et tidligere forløb i projektet, hvor en billedbog om en kanin og dens skygge dannede ramme for fortællingen. I det forløb var Stella Hambergs skulptur Tatú blevet til en mystisk gulerodssælger. Amir skaber her en forbindelse tilbage til børnegruppens tidligere erfaringer på museet, og den gamle fortælling finder vej ind i den nye leg om ugleunge og uglemormor. Fortællerummet udvides på tværs af tid. Referencerne til gulerodssælgeren dukker efterfølgende op flere gange i forløbet, så han ender med at være en fuldt integreret karakter i den nye fortælling.

Eksempel 3: Forankring i kendte mønstre – hvad med uglefar?

“Da vi endelig finder uglemor, som har gemt sig ved sin lilla seng (et værk af Lea Porsager), er der stor glæde og opstandelse blandt børnene. Ayoub på 5 år skælder ud: Du er fræk - - - uglemor! Lidt senere bløder han imidlertid op og siger: Hun er sååååå smuk! Men nu, hvor uglemor er fundet, dukker et nyt spørgsmål op blandt børnene, for hvor er uglefar? En af pigerne, Azra, spørger gentagne gange: Skal vi ikke finde uglefar? Børnene bliver ved at insistere på uglekernefamilien, så til sidst må vi finde en løsning på den manglende uglefar. På ARKENs tag befinder der sig en kunstig ugle, hvis funktion er at skræmme levende fugle væk. Hvis man står et helt bestemt sted i museets foyer, kan man se den i ovenlysvinduet. Skræmmeuglen får nu del i fortællingen som uglefar, og historien kan ende lykkeligt med, at hele familien samles.”

Børnene får her forankret uglefortællingen i kendte familiemønstre og tilføjer dermed en dimension til den oprindelige fortælling. Tilføjelsen materialiseres ved hjælp af elementer i ARKENs omgivelser.

Eksempel 4: Små fortællinger i fortællingen – ”Logisk Have lukker snart”

“Enkelte steder i forløbet har underviseren sat rammer for at fortælle/lege i små grupper med afsæt i et kunstværks særlige karakteristika. For eksempel ved Anselm Reyles tre store, skinnende, monokrome folieværker, hvor det enkelte værks farve gentages med monokrome materialer på gulvet. Materialerne bliver til miniatureverdener, som børn og ugle kan lege, at de flytter ind i. Ayoub: Nu kommer uglemor. Og så faldt den ud af rede ....boing boing. En kæmpe stor ugle....hun har store øjne....det er en kanin. Dawid: Logisk Have

lukker snart, der er slik ovre ved flamingoen. Azra: Vi skal ik’ spise for meget. Dawid: I kan få blommelik. Azra: Hvor er blommelik? AV... jeg ondt i maven. Jeg flyver tilbage... der var for meget blommelik. Dawid: Ska’ vi gå i mit hjem? Nu Logisk Have lukket.”

Ud af de farvekodede materialer kan små gruppefortællinger i den store fælles fortælling vokse frit. Anselm Reyles folieværker omdannes til slikuniverser og zoologiske haver, hvor uglemor, uglefar og ugleunge åbenbart kan kigge på dyr og spise for meget slik, som var de børnehavebørn.

Fortællingens potentialer

1 Rammefortælling

En rammefortælling hjælper til at samle vores umiddelbare sansede indtryk af verden til en enhed. Det gør det muligt for os at give udtryk for vores personlige oplevelser af omgivelserne i en form, der fremstår som en meningsfuld helhed. Gennem fortællingens symbolske og æstetiske mediering formulerer vi os om vores oplevelser af verden og opnår derigennem en bedre forståelse af den.

2 Overskridelse

Når vi leger, at vi er ugler for eksempel, så indgår vi en kontrakt med hinanden, hvor vi overskrider den oplevelsesmåde, som er knyttet til den konkrete virkelighed. Afsættet er stadigvæk den sansede verden, men via den narrative struktur, som uglefortællingen er udtryk for, kan verden antage nye og uventede former. Vi har skabt et frirum for fantasien, hvor vi eksempelvis kan flyve, og hvor ordinære genstande kan blive levende. Gennem overskridelsen af det, vi opfatter som det virkelige rum, kan vi nærme os en forståelse af, hvad det vil sige at være en anden, ligesom vi kan øve os i at tænke på anderledes måder og at være kreative og skabende.

3 Abstrakt tænkning

I fortællingens overskridelse af den konkrete virkelighed forskyder vi os fra det umiddelbare indtryk af verden. Vi foretager en abstraktion ved at omsætte vores sansede erfaringer til legens symbolske form. På den måde øver og afprøver vi vores evner til at afkode symboler og til at tænke abstrakt.

4 Social begivenhed

At indgå i en fælles fortælling er en social begivenhed. Det handler om relationer – relationer mellem os selv og den fysiske verden, men også relationer mellem hinanden. I den proces, som fortællingen rammesætter, bearbejder vi disse relationer og forsøger at skabe sammenhæng. Vi lærer, hvordan vi kan være en del af et kollektivt hele, og vi øver os i at bearbejde de følelser og dilemmaer, der kan være forbundet hermed.

Med kroppen først

Hvordan deltager vi i verden? Hvordan giver verden mening? Nogle er måske af den opfattelse, at det på museer og biblioteker først og fremmest er synssansen og sproget, der anvendes aktivt for at gøre verden forståelig. På kunstmuseet inviteres vi til at se på (men ikke røre) ved kunsten, og på biblioteket inviteres vi til at læse for at skabe mening. Måske glemmer vi, at kroppen hele tiden også er med – at det er den, der er bærer af vores direkte erfaringer med verden. Børn i børnehavealderen har endnu ikke nødvendigvis opbygget et stærkt sprogligt fundament til at samtale om verden med. Men verden kan forstås på så mange andre måder, og børnehavebørn kan være med til at lære os voksne, at vi skal bruge krop og sanser, når vi sammen skaber mening med kunst og kultur.

At hoppe, mærke, forme, undersøge, være

I projektet *På små ben i billedrum* har vi været optaget af at undersøge krops- og sansorienterede formidlingsformer. Hvordan kan vi øge bevidstheden om oplevelsen af det rum, vi er sammen i? Hvordan kan vi rette fokus ikke bare mod et kunstværks visuelle kvaliteter, men også mod den måde, det er til stede som noget materielt og rumligt, der taler sammen med vores kroppe? Hvordan tænke i andre "samtaleformer" end den sproglige? I stedet for at tale om en genstand er det måske nødvendigt at mærke, hvordan den føles, eller at bevæge sig rundt om den eller lege med den for at få den til at give mening.

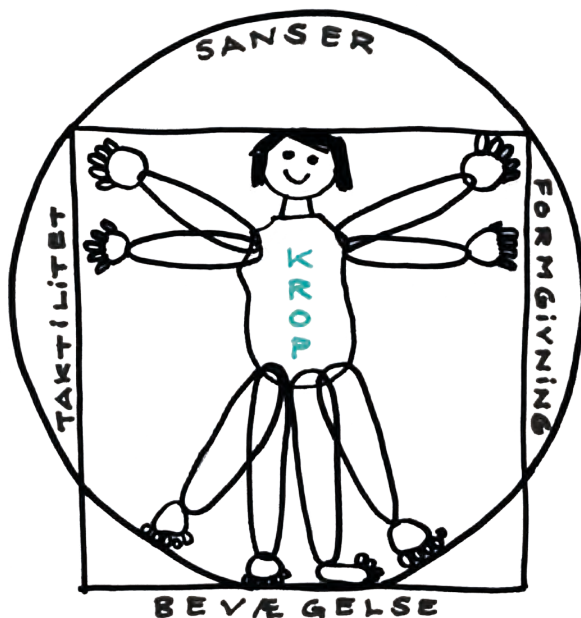
I projektet arbejder vi med krop og sanser på forskellige måder. Vi eksperimenterer med øvelser, hvor børnene oplever omgivelserne med afsæt i en særlig kropslig erfaring som at gemme sig bag en biblioteksreol eller at forsøge at stå lige op ad en skæv væg i museets

arkitektur. Vi afprøver nye måder at bevæge os på i forskellige bevægelseslege. Og vi arbejder med fornemmelse for materialitet ved hjælp af genstande, som sættes i spil i bibliotekets, museets eller daginstitutionens rum og gennem værkstedsaktiviteter, hvor der formgives med forskellige materialer.

Kropsbarometeret

Kropsbarometeret er en husketegning, der som integreret del af forløbsudviklingen hjælper os til at variere de måder, vi undersøger og skaber mening på. Nogle gange danner bevægelse udgangspunkt for den måde, vi er sammen på, andre gange er der fokus på bestemte sanser eller dét at erfare og formgive med materialer.

I det følgende giver vi en række eksempler på kropslig læring fortalt gennem kommenterede nedslag i forskellige caseobservationer foretaget på ARKEN, Heerup Museum, Ishøj Bibliotek og i Børnehaven Regnbuen.

Eksempel 1: Kroppe i rum – biblioteket forvandles fra arkiv til sansearena

”På Ishøj Bibliotek får en børnegruppe fra Børnehaven Firkløveren læst højt af billedbogen ‘Sorte Kanin’. Bogen indleder et fortællingsforløb, hvor børnene som den lille kanins stedfortrædere undervejs kommer til at lege med skygger, holde øje med ulven og møde en gulerodssælger. Efter højt læsningen af bogen bliver børnene inviteret med på jagt efter gulerødder, som kaninen har tabt rundt omkring på biblioteket. Gulerødderne ligger godt gemt bag store tykke bogreoler, højt oppe under lamperne ved læsestationerne og længst væk i den fjerneste krog under kopimaskinen. Det er nødvendigt både at kravle og at stille sig på tæer for at finde alle gulerødderne, og nogle børn bliver inspireret til selv at gemme sig blandt bogreolernes labyrintiske gange.”

Med gulerodsjagten på Ishøj Bibliotek skifter biblioteksrummet karakter. Fra at have været et sted, hvis funktion først og fremmest er at opbevare og udlåne litteratur, er det nu selve rummet og dets inventar og genstande, der kommer i fokus. Børnene må tage kroppen i brug og skaber dermed en aktiv relation til biblioteksrummet, som forvandles fra ordarkiv til rumlig sansearena.

Eksempel 2: At få fingre i verden – småsten og ugleæg

”Går man fra Børnehaven Regnbuen tur langs cykelsti og boldbaner, kommer man til et grus- og græsområde lige før en lille skov. Her har Regnbuens sprogpædagog planlagt en ”dialogisk idrætsfortælling” med afsæt i billedbogen ”Lidt væk”. Uglefortællingen fortælles ikke bare verbalt, men løbes, springes, indsnuses og mærkes. Uglemor er væk, men genfindes (endnu en gang). Til gengæld mangler hun nu sin rede, og børnene bliver bedt om at hjælpe med at

bygge en ny. De farer ind og ud af skoven og henter pinde, grene og barkstykker, som bliver afleveret til uglemor. Bunken vokser sig større og større under hende. På et tidspunkt får et af børnene en sten i hånden. En anderledes rund, men hård og kølig form, næsten som et ugleæg: Jeg har fundet et æg!

Uglemor er denne dag fremstillet af et bemalet køkkenrullerør med fine kartonvinger. Resolut putter æg-finderen ægget i toppen af uglemor, så det rasler ned gennem røret til bunden af reden. Nu tager historien en ny drejning. Uglemor skal have flere æg! Jagten går ind på runde sten, kantede sten, hvide, grå, gule sten, der én for én dumpes i uglemors isse. Klunk, bump, klunk. Små hænder kratter i gruset, negle bliver sorte, og det er med triumf i stemmen, at den allermindste sten vises frem på en beskidt håndflade: Se, jeg har fundet bitte, bitte, lille æg!”

Hver gang børn og voksne mødes under forløbet om den lille ugleunge, er stedet og de forhåndenværende sanse kvaliteter afgørende for, hvordan historien kan leges på en ny måde. Pædagogen havde forberedt løbelege og redebygning med pinde, men havde ikke kunnet forudse, at kombinationen af køkkenrullerør og stedets småsten begyndte ”at tale med”, så der blev genereret en hel ny og meningsfuld leg med afsæt i taktilitet og materiale.

Eksempel 3: At tilegne sig verden i bevægelse – dans verdens former og køre med cirkeldyr

”På Heerup Museum stopper en børnegruppe fra Rønneholm Børnehave op foran en mærkelig mand. Det er en skulptur, som kunstneren Henry Heerup har lavet af kapsler, gamle kameralinser og andre sjove skrotting. Børn og museumsunderviser taler om, hvilke former, de kan se i skulpturen. De får øje på både cirkler, trekanter og firkanter. Bagefter stiller de sig i rundkreds, og i fællesskab former og danser de cirkler, trekanter og firkanter med deres kroppe.”

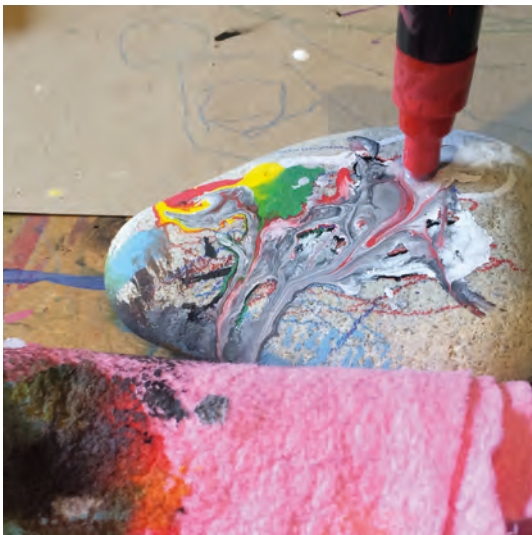
I eksemplet lærer børnene om former gennem en kropslig bevægelsesleg. Formerne lagres som sanselig viden. Øvelsen repræsenterer en ud af mange måder at arbejde med bevægelse på. Her er legen forholdsvis styret. I andre forløb antager bevægelseslege en mere fri form, som når vi leger ”uglen efter musen” i ugleforløbet. I flere forløb formaliserer vi bevægelsen rundt i kulturinstitutionen ved at involvere et fælles køretøj. Det udmønter sig i usynlige cykler på Heerup Museum og i cirkeldyret Alex på ARKEN, der transporterer børn og voksne rundt til alle de runde former, de kan finde.

Eksempel 4: Når materialet ”taler med” – poscatuschens magi

”På Heerup Museum har børn fra Børnehaven Skanderup kigget efter Heerups katte i udstillingen. De sidste katte, de kigger på, er kunstnerens katteskulpturer udhugget i sten. Har I ikke også lyst til at lave stenkatte? spørger museumsunderviseren som overgang til næste planlagte aktivitet. Neeeee, lyder det enstemmigt fra børnegruppen. Stemmerne er ikke uvillige, men helt nøgterne. Tilbage i værkstedet glemmer de deres betæneligheder. Der ligger en sten til hver og poscatuscher til at give stenen kattetræk med. Men først skal man øve sig med farveblyant på karduspapir. En af

drengene streger lidt på papiret. Tynde blå og gule streger; det er svært at få stregerne kraftige. Han går i gang med stenen og poscatuscherne. De kraftige farver fanger hans interesse. Mange farver skal der på. Men nogle gange kommer der ikke noget farve ud af tuschen. Underviseren viser ham, hvordan man kan aktivere tuschen. Han ryster den energisk og trykker spidsen mod stenen – hårdt og længe – og ser fortryllet til, mens flydende farve strømmer ud af tuschen og følger stenens former som en fos på vej ned ad et fjeld. Næste tusch, samme behandling, farverne flyder sammen på helt uforudsigelige måder. Der danner sig en sø under stenen efterhånden som farve efter farve skyller nedad i en regnbueflod. Glemte er skitse, glemt er kat.”

Eksemplet viser, hvordan materialer ”taler med” på både forudsigelige og uforudsigelige måder i børnenes proces. At lave stenkatte tiltaler dem i første omgang ikke. Det handler tydeligvis ikke om at være på tværs. Måske udtrykker de slet og ret uforståenhed overfor at koble materialet sten med konceptet kat? At tegne en kraftig streg med farveblyanter på karduspapir kræver lidt fingerkræfter. Det er en tidlig erfaring, mange af os måske har til fælles med drengen i eksemplet, sammen med følelsen af utilfredshed, når det ikke lykkes. Poscatuschen viser sig til gengæld fuldt ud at tilfredsstille lysten til at skabe med farve. For drengen er processen og materialeundersøgelsen mere meningsgivende end det resultat, som øvelsen lægger op til (stenkatten). Pointen er, at det kan der sagtens være plads til. Vi kan godt på én gang være sammen og hver for sig om at skabe meningsfulde møder.

Potentialer ved en krops- og sanse- orienteret tilgang

1 Førsproglig erkendelse

Når vi undersøger en genstand ved at røre ved, løfte, bøje og måske kaste med den, så er vi i gang med at danne os nogle kropslige erfaringer, der er med til at lære os om genstandens natur. Har den en ru eller en blød overflade, og er der en forbindelse mellem genstandens vægt og dens materialitet? Når vi undersøger et rums størrelse eller atmosfære, bruger vi vores egen krop som målestok. Vi lærer, at et rums størrelse og stemning påvirker den måde, det føles at være i rummet på. Gennem erfaringerne udvikler vi en primær viden om verden, som er kropsligt og følelsesmæssigt forankret, men ikke formuleret i et sprog. Det er en basisviden, som vi bygger videre på og udvikler gennem hele livet.

2 Tavs viden

Kropsligt forankret viden kan beskrives som uudsigelig eller som tavs viden. Den kan ikke udtrykkes fyldestgørende i sproget. Men når vi bruger vores krop som udtryksmiddel ved for eksempel at bevæge os på nye og anderledes måder eller ved at formgive forskellige materialer, får vi mulighed for at bearbejde og formidle denne tavse viden på andre måder end den sproglige. Er vi ikke sprogligt stærke, kan det underbygge vores selvtillid, når mennesker omkring os tillægger de kropslige og æstetiske udtryksformer lige så stor værdi som de diskursive.

3 Lyst til at lære

Når vi bruger vores krop og sanser aktivt, får vi mulighed for at undersøge og forstå verden ud fra flere parametre, og det er som oftest motiverende. Det kan skabe en divers og alsidig undervisningssituation, som også er inkluderende. Når vi er aktive og sanseligt stimulerede øges vores lyst og evne til at modtage og bearbejde information.

***Institutions-
kulturmøder som
et konstruktivt
benspænd***

Det vi ikke vidste fandtes

I afsnittet *Fortællingen som benspænd* beskrev vi, hvordan der kan opstå værdifuld, ny fælles viden, når én faglighed gøres til et konstruktivt benspænd for de resterende parter i et samarbejde. Ved at tage afsæt i et biblioteks faglighed og sætte den i spil i nye rammer, som i dette tilfælde er et kunstmuseum, opstår et helt nyt lærings- og mulighedsrum. Kunstmuseet forvandles til et udvidet fortællerum med udgangspunkt i en billedbog, og biblioteket tager karakter af et museumsrum, hvor sanserne og kroppen kommer før sproget. I samspillet bliver det muligt at slippe forudindtagede antagelser og forestillinger, for i stedet at invitere det, vi ikke vidste fandtes, indenfor.

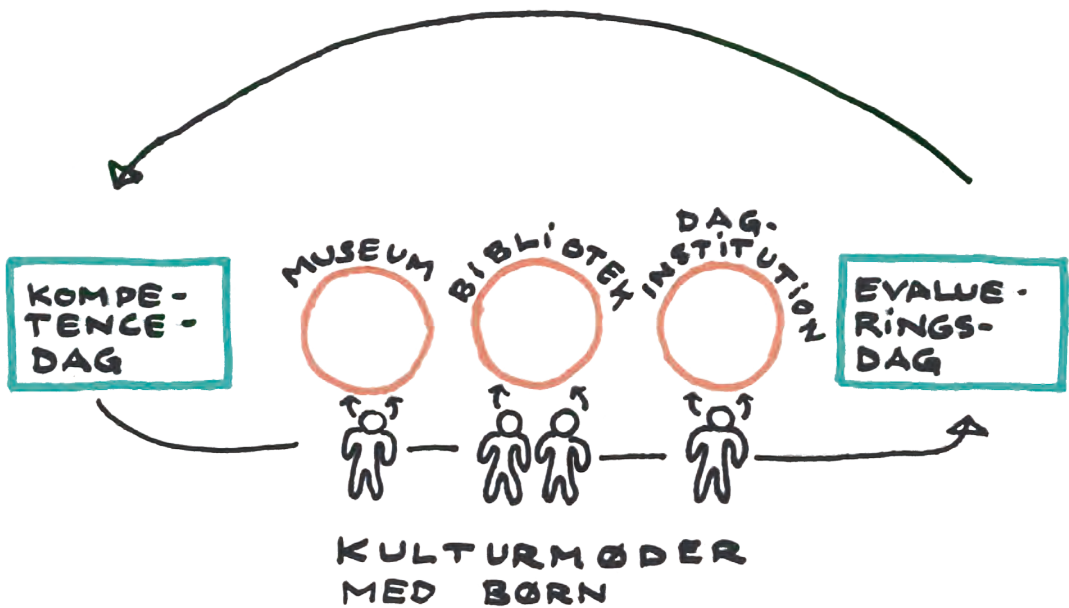
Men hvordan kan man skabe en platform for gensidige benspænd og for partnerskab på tværs af institutioner? Vi vil i det følgende dele den model, vi tilrettelagde projektet *På små ben i billedrum* efter. Afgørende for projektet var dels at gøre noget sammen (ikke blot at udveksle ord og tanker med hinanden) og dels at organisere projektet som "aktionslæringsloops", der potentielt kunne føre os nye steder hen undervejs.

Læring i loops

Vi inddeler projektet i tre halv-årige loops, der gentager den samme struktur for udvikling, gennemførelse og evaluering af kulturmøder med udvalgte børnegrupper. Hvert loop består af de følgende faser:

- Afholdelse af fælles kompetencedag for museumsundervisere, biblioteksformidlere, pædagoger og øvrige aktører, der tager del i partnerskabet. De overordnede rammer for loopets indhold udvikles og fastlægges i fællesskab med afsæt i et inspirationsoplæg.
- Udviklingsfase, hvor museumsundervisere, biblioteksformidlere og pædagoger detailplanlægger det individuelle forløb og tilpasser det den konkrete børnegruppe.
- Gennemførelse af forløbene. Her møder børn og kulturformidlere hinanden for første gang. Et forløb består af i alt fire kulturmøder, der finder sted i daginstitutionen, på biblioteket og på kunstmuseet med børnegrupper à max. 12 børn. Forløbene afsluttes med et forældrearrangement, hvor børnene har mulighed for vise deres forældre, hvad de har arbejdet med i forløbet
- Fælles evalueringdag for den samme gruppe, som deltog i kompetencedagen. Her samles erfaringer op – der videndeles og diskuteres. Den fælles læring udgør fundamentet for arbejdet på kompetencedagen i det følgende loop. På den måde etableres en aktionslæringsplatform, hvor vi løbende kan dele erfaringer, lære af hinanden og implementere nye tiltag.

Tekst og redaktion

Jane Bendix og Maria Bang

Grafisk design

Siri Carlslund

Tryk

Narayana Press

Fotocredits

Foto side 10: Anders Sune Berg

Foto side 18: Thomas Mikkel Jensen

Foto side 23: Michael Dam

Øvrige fotos er ARKEN Undervisning

Projektet *På små ben i billedrum* er udviklet og gennemført af ARKEN Undervisning i samarbejde med Heerup Museum, Ishøj Bibliotek, Rødovre Bibliotek samt børnehaverne Regnbuen og Firkløveren i Ishøj og Skanderup, Valhøj og Rønneholm i Rødovre.

Tak til Slots- og Kulturstyrelsen for økonomisk støtte til projektet

© 2018

ARKEN Museum for Moderne Kunst, Ishøj

RØDOVRE KOMMUNE

HEERUP
MUSEUM

“Det at læse en historie behøver langt fra at være en stillesiddende aktivitet. Jeg har inkorporeret små bevægelseslege og forskellige typer skattejagt i de forløb, jeg har haft på biblioteket. Det har gjort, at jeg nogle gange har været presset ud af min “comfort zone”. Men for s..., hvor har det dog været lærerigt for mig at opleve. Det er jo sjovt at lade kroppen opleve litteraturen, og lade litteraturen gøre brug af kroppen.”

Ishøj Bibliotek

“Vi oplever, at et længerevarende projekt, hvor vi inddrager biblioteket og ARKEN, giver et rigtigt godt pædagogisk udbytte til børnene, idet det både er visuelt og kropsligt. Det er vigtigt at give børnene gode kunstneriske oplevelser og et mod til at deltage i kulturelle aktiviteter. Vi oplever, at de fleste forældre har været meget glade på børnenes vegne og interesseret både ved afslutning på biblioteket og på ARKEN.”

Firkløveren, Ishøj

ARKEN